

Jornada “*Els reptes d’una nova governança
del Patrimoni natural a Catalunya*”

La governança del patrimoni natural a Catalunya. Estat de la qüestió

Visió retrospectiva

Primera etapa 1980-1990. Dispersió competencial, disparitat de models i separació planificació-gestió

- Dispersió inicial entre 4 departaments de les competències de la Generalitat en medi ambient. Creació del Servei de Medi Ambient i de la Secció de Patrimoni Natural dins del **DPTOP**
- Adscripció al **DARP** de les competències de l'**ICONA** i dels mitjans de les seves delegacions provincials: forestals, cinegètiques, piscícoles, conservació de la natura...
- **1982**. Primeres lleis catalanes de declaració d'espais protegits (ZV Garrotxa, Pedraforca). Adscripció d'aquests espais al **DPTOP**
- Posteriorment, els nous espais protegits (Aiguamolls de l'Empordà, Cadí-Moixeró, Delta de l'Ebre,...) serien adscrits al **DARP**
- La **DIBA** com a tercer actor. Ampliació xarxa. + mitjans però - competències

1990 – 2010. Oportunitats perdudes

- **Creació del Departament de Medi Ambient** (1991). No altera la distribució competencial, de manera que la conservació de natura continua majoritàriament adscrita al **DARP**. Inicialment el **DMA** va donar un fort impuls a l'exercici de les seves competències de planificació (aprovació del PEIN, etc.) i a la gestió dels seus espais protegits
- **1999. Unificació en el DMA de les competències relatives al medi natural i a la conservació de la natura.** Reproducció mimètica dels organigrames preexistents i continuïtat de persones responsables les polítiques experimenten poques variacions i les dotacions continuen sent escasses. Intents de renovació en l'etapa del Tripartit. Tot i això, alguns avenços importants en l'etapa d'adscripció al **DMA**
- Iniciatives de la societat civil: Fundacions com Territori i Paisatge (1998), Declaració de Montesquiu (2000) i inici de la xarxa de **Custòdia del Territori**, etc.
- **2010. Desapareix el DMA integrat en el nou DTES.** Pràcticament totes les competències relatives al medi natural i la conservació de la natura passen al **DARP**

2010 – 2015. Regressió: les polítiques de natura toquen fons

- Les polítiques de conservació de la natura de la Generalitat, ja febles, continuen unificades però desvinculades de les polítiques ambientals
- Retrocés generalitzat. Polítiques anticonservacionistes i de desmantellament dels espais protegits per part del **DARP**. Situació crítica
- *Declaració a favor del Patrimoni natural de Catalunya (2014)*
- *El Pla estratègic de gestió dels espais naturals de protecció especial de Catalunya 2015-2020, com a intent de culminació del desmantellament dels parcs. Rebuig parlamentari.*
- **Juny 2015**. Reestructuració del govern. La administració ambiental recupera part de les competències perdudes. Cessen les agressions des de l'administració competent, però l'estat del patrimoni natural i de la biodiversitat, així com els mitjans per a desenvolupar polítiques de conservació, són molt pitjors que cinc anys abans
- **Setembre 2015**. Eleccions al Parlament de Catalunya. Per primera vegada els programes de diverses forces polítiques (JxS, CUP, CSQP,...) aborden les polítiques de biodiversitat i de patrimoni natural i contempen canvis estructurals d'abast

> 2015 Inici de recuperació, noves perspectives i rebrot de vells problemes

- Primers resultats, tant a nivell parlamentari com en l'acció del govern, que representen aportacions apreciables cap a una millor governança del patrimoni natural:
 - Increment notable, però encara insuficient de les **dotacions pressupostàries** per als parcs en els pressupostos per al 2017
 - Creació del **Fons de patrimoni natural**
 - Activació de **l'Estratègia del patrimoni natural i la biodiversitat de Catalunya** (ESNATURA)
 - Modificació del Codi Civil català que dóna més suport jurídic a la **custòdia** del territori
 - Mesures introduïdes per l'article 205 de la Llei 5/2017, de 28 de març (d'acompanyament dels pressupostos de la Generalitat). Entre altres, reforcen sensiblement la figura dels plans de protecció medi natural i del paisatge i els mecanismes de gestió dels espais del PEIN
 - Anunci de la creació de l'**Agència del Patrimoni Natural**
- Reaccions i indicis involutius preocupants (primavera 2017). Entrebancs a l'ESNATURA i a la creació de l'Agència, mentre en el **DARPA** es crea una Direcció General d'Ecosistemes Forestals i Gestió del Medi que substitueix a l'antiga Direcció General de Forests. Campanya de certs grups d'interès per aturar aquestes actuacions

**Conclusions. Les mancances històriques
de la governança del patrimoni natural**

- Manca d'un model coherent de governança
- Manca de transversalitat: les polítiques de patrimoni natural i biodiversitat, com a meres polítiques sectorials complementaries
- Pugnes interdepartamentals constants. Disparitats de concepcions
- Dispersió i inestabilitat. Duplicitats i polítiques contradictòries
- Manca d'implicació dels responsables. En molts casos no s'ha cregut en les polítiques de conservació i en les possibilitats que això obre per a les poblacions rurals, a nivell social i econòmic
- Dèficit històric de mitjans
- Burocratització i centralització excessives
- Els cas concret dels ENPE

Tot plegat ha generat un sistema ineficient que moltes vegades ha funcionat més per la voluntat i la competència d'algunes persones que pel suport institucional i que, en general no ha aconseguit un arrelament social, especialment en el món agrari

Punts clau per a un nou model de governança del patrimoni natural

Punts clau (1)

1. Un **marc legislatiu i estratègic adequat** com a base indispensable per a la concreció i aplicació d'aquestes polítiques (Llei del patrimoni natural i la biodiversitat, Estratègia global, estratègies específiques...). En aquests moments l'**ESNATURA** és prioritària
2. Acabar definitivament amb la dispersió institucional dels òrgans encarregats d'aplicar aquestes polítiques i assolir-ne l'estabilitat competencial, organitzativa i pressupostària, dotant-los d'un caràcter integral pel que fa a les competències i de la màxima capacitat a nivell operatiu. ➡ Creació amb la màxima urgència d'una estructura operativa (l'**Agència del Patrimoni Natural**), eficient, amb personalitat jurídica pròpia, adscrita a un **departament** de caràcter eminentment **transversal que agrupi** en un sentit ampli les **competències en medi ambient**. Aquesta nova estructura hauria de tenir una configuració descentralitzada, per tal de garantir-ne l'agilitat i l'arrelament en el territori
3. Les **fonts de finançament** han de ser el més **diversificades** possibles, de manera que no sols depenguin dels pressupostos generals, sinó que es nodreixen d'altres fonts, com la fiscalitat ambiental, els ingressos dels serveis propis, convenis amb altres organismes, fons europeus, sancions administratives, etc. Han de permetre revertir el **dèficit històric** que arrosseguen les polítiques relatives al patrimoni natural i la biodiversitat

Punts clau (2)

4. Un objectiu prioritari de les noves polítiques relatives al patrimoni natural ha de ser **involucrar el màxim possible a la ciutadania i a les institucions** en la seva formulació i aplicació, tant en els àmbits rurals com urbans, superant els tòpics i els recels tradicionals i promovent els beneficis socials i econòmics de la protecció del patrimoni natural i la seva distribució equitativa. Aquesta voluntat ha de ser un aspecte fonamental en el disseny de l'Agència i impregnar la seva actuació
5. **Potenciar** i suport estret a la **custòdia del territori** i a altres iniciatives conservacionistes sorgides de les administracions locals i les entitats del territori
6. **Òrgans participatius i de suport efectius**. Creació del Consell Social de la Natura i reorientació del Consell de Protecció de la Natura, tal com es preveia en el frustrat Avantprojecte de Llei de la biodiversitat i el patrimoni natural (2015). En funció de l'organització territorial que adopti l'Agència del Patrimoni Natural, creació d'òrgans territorials de participació
7. En particular, pel que fa als **espais naturals protegits**, és prioritari revertir la situació heretada. Això ha d'anar acompanyat d'una redefinició general del model d'organització i de gestió d'aquests espais que ha de passar necessàriament pel reforçament de la seva autonomia i dels mecanismes participatius